

Äventyr på Island

Crister Albinsson förmedlar en del av alla upplevelserna från föreningens islandsresa i slutet av juli i somras.

CRISTER ALBINSSON

Sol, hav, himmel, fjäll, is, mäktiga vattenfall, karga lavafält, heta källor, gröna dalar och hedrar med får och hästar, allt i skön föreningslik, liksom en noggrant planerad resrut, mötte de 34 deltagarna under sommarens sexdagers-ekskursion till Island. Redan på flygplatsen i Keflavík mötte oss Ágúst H. Bjarnason som initierat guidade oss hela veckan.

Som sig bör inleddes resan med stärkande bad vid heta källor i den välkända Blå lagunen. På vägen in mot Reykjavík hann vi också stifta bekantskap med de vanligt förekommande islandsmåra *Galium normanii* ssp. *islandicum* (endem), grönländsyxne *Platanthera hyperborea* och klibbig fetknopp *Sedum villosum*, samt atlantisk älvväxing *Sesleria caerulea*, arktisk marviol *Cakile maritima* ssp. *islandica* och brunbaldersbrå *Tripleurospermum maritimum* ssp. *phaecephalum*.

Färden gick längs – och i tunnlar under – väst- och nordisländska fjordar och på hedrar av olika lavatyper med vulkankratrar. Vid ångande heta källor på Deildartunga var vi tvungna att, med Ágúst's goda minne, passera avspärningarna för att något riskabelt beskåda källkambräken *Blechnum spicant* var. *fallax*. Det var värt det!

Fjällvägen mot Nordisland låg öppen. Vid Blönduós svängde vi åt sydost genom Langidalur längs floden Blanda. Vid åsynen av imponerande och kilometervisa bestånd av praktmjölke *Epilobium latifolium* på flodbädden ställdes vår chaufför på svåra prov: ”Stopp! Vi vill fotografera!” och avsaknad av parkeringsplatser. Jodå, alla lyckliggjordes – även med stjärngentiana *Lomatogonium rotatum* och många fler.

I Varmahlið mötte vår andra guide upp, Hörður Kristinsson. På nordkusten berikades resan med oförglömliga solnedgångar, artrika kustbranter och grönskande dalgångar. Individrika bestånd av exempelvis taggbräken *Polystichum lonchitis*, klippveronika *Veronica fruticans*, sida vid sida med dvärgfingerört *Sibbaldia procumbens*, spindelblomster *Listera cordata* och ett flertal nörelarter *Minuartia*, imponerade.

Många olika fotograferingsstilar demonstrerades på resan, som här på Blandas flodbädd med ett rikt färgspel av bland annat praktmjölke *Epilobium latifolium*.

En bukett islandsspecialiteter: Stjärngentiana, lunnefågel, klibbig fetknopp och späd ormtunga.

Foto: Crister Albinsson och Neil Crawford (lunnefågel).

I mitten av den långa Eyjafjörður passerade vi Möðruvellir och Hlaðir, boplatser för de islandska botanisterna Stefán Stefánsson (floraförfattare) och Steindór Steindórsson (växtsamhällsforskare). Vid fjordstranden nära Gásir studerades fina strandängar med bland annat grönländsgåsört *Argentina anserina* ssp. *groenlandica*, islandsstarr *Carex lyngbyei*, finnmarksstarr *C. salina*, ishavshästsvans *Hippuris tetraphylla* och strandgentiana *Gentianella detonsa*. Besöket i Akureyris botaniska trädgård gav rika tillfällen till repetition av Islands floristiska specialiteter.

Norr om Vatnajökull på nordöstra Island, kring och söder om Mývatn, är klimatet kontinentalt och här på hedarna finns miljöer som

huser vegetation som inte finns i väster och söder. Där fann vi flera spännande starrarter, bland annat isstarr *Carex glacialis*, borststarr *C. microglochin*, brokstarr *C. bicolor* och lämmelstarr *C. macloviana*. De geotermiskt aktiva områdena nordöst om Mývatn hyste späd ormtunga *Ophioglossum azoricum* och ett flertal läsbräkenarter *Botrychium*, men, nej, något som skulle kunna vara islandsk ögontröst *Euphrasia calida* såg vi inte till – allt blev fjällögontröst *E. frigida*.

Sista dagen bjöd en vacker alpin resa över Kjölur mellan Langjökull och Hofsjökull då vi – äntligen! – lyckades fånga brandspiran *Pedicularis flammea*.

Ishavsstarr *Carex subspathacea* och finstarr *C. krausei* var två arter som få av deltagarna stiftat bekantskap med tidigare. Foto: Crister Albinsson.

Islandsresan innehöll så mycket mer än växter (allt som utlovades vid inbjudan till resan i SBT infriades med råge – även om islandspyrolan *Pyrola grandiflora* krävde en extrainsats av Hörður och Ágúst). I rikt minne bevarat finns mötet med lunnefågel och stormfågel på nordliga Tjörnes, med balanserande fotografier på brant stup. Fågelobservationer var talrika, inte minst på norra Island: jaktfalk, stenfalk, strömand, islandsknipa, svartnäbbad islom, smalnäbbad simsnäppa, spetsbergsgås, småspov och ljungpipare (de båda sistnämnda närmast karaktärsfåglar på hedarna). Mossan *Bryoxiphium norvegicum*, en av Islands mest intressanta växter, ännu ej funnen annorstädes i Europa, men med vid förekomst i Nordamerika och Asien, kunde beskådas i en grotta. Sällsamma naturscenerier vid historiska Þingvellir liksom vid vattenfallen Goðafoss, Dettifoss och Gullfoss finns kvar på näthinnan.

Ágúst berättade i bussen inte bara om natur, vegetation och flora. En exposé om isländska botanister följdes av en språklektion i den isländska ”nationalsporten”, skaldekonst i form av fyrradiga, rytmiska verser (kväden/stäv) med stränga krav på alliteration och antal stavelser. Så här kan det låta när man lämnar Nordisland för en resa mot sydväst:

Yfir kaldan eyðisand
einn um nótt ég sveima.
Nú er horfið Norður-land
nú á ég hvergi heima.

(Över kall öde sand
ensam om natten jag svävar.
Nu är Nordlandet försvunnet
nu har jag inget hem.)

Även kulinariskt var resan minnesrik, alltid tre-, ibland fyrrättersmiddag, inledd med till exempel marinerad lunne, följt av olika anrättningar av fisk (även harðfiskur, torkad fisk, hemma hos Ágúst på gården Vikingavatn) och lamm, samt den utsökta isländska national-efterrätten skyr, bland annat med blåbär som smaksättare. Även odon och kråkbär används i det isländska hushållet. Efter helstekt lamm på Grimsstaðir längst i nordost bjöd dragspelande Jón Árni på *Ríðum, ríðum og rekum yfir sandinn, rennur sól á bak við Arnarfell*, och många andra låtar.

Tack för en fantastisk vecka Margareta, Ágúst, Hörður och alla ni andra!

Crister Albinsson är lektor i växtekologi på Högskolan i Kalmar. Ogräs- och skockodling, liksom släktforskning och växter på Öland, i Värmland och Småland förgyller fritiden.

Adress: Övra Västerstad 107, 380 62 Mörbylånga
E-post: crister.albinsson@hik.se